

Roll No : .....

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 4

A-342

B.A. (Part-III) Examination, 2021

SANSKRIT

Paper - II

(भारतीय दर्शन, नीति एवं व्याकरण)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 100

Section-A

(Marks : 2 × 10 = 20)

Note :- Answer all *ten* questions (Answer limit **50** words). Each question carries **2** marks.

(खण्ड-अ)

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा **50** शब्द)। प्रत्येक प्रश्न **2** अंक का है।

Section-B

(Marks : 8 × 5 = 40)

Note :- Answer any *five* questions out of seven (Answer limit **200** words). Each question carries **8** marks.

(खण्ड-ब)

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं **पाँच** प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा **200** शब्द)। प्रत्येक प्रश्न **8** अंक का है।

Section-C

(Marks : 20 × 2 = 40)

Note :- Answer any *two* questions out of four (Answer limit **500** words). Each question carries **20** marks.

(खण्ड-स)

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं **दो** प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा **500** शब्द)। प्रत्येक प्रश्न **20** अंक का है।

BI-396

(1)

A-342 P.T.O.

1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन देयानि।
  - (i) तर्कसंग्रहः ग्रन्थस्य लेखकः कः अस्ति ?
  - (ii) अभावः कतिविधः ? नामानि लिखत।
  - (iii) 'सत्कार्यवादः' कस्य दर्शनस्य सिद्धान्तः वर्तते ?
  - (iv) योगदर्शनस्य कति अङ्गानि ? नामानि लिखत।
  - (v) सर्वे गुणाः कम् आश्रयन्ति ?
  - (vi) कीदृशानां जनानां शतमुखः विनिपातः भवति ?
  - (vii) परन्तप इति उद्बोधनं कस्य कृते वर्तते ?
  - (viii) समत्वं किमुच्यते ?
  - (ix) मेर्ति सूत्रस्य कः अर्थः ?
  - (x) विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्ट सम्प्रश्न प्रार्थनेषु कः लकारः भवति ?

अधोलिखितेषु केषाञ्चन पञ्चप्रश्नानामुत्तराणि लिखत—

2. अधोलिखितयोः अंशयोः सप्रसङ्ग व्याख्या कार्या—
  - (i) यथार्थानुभवश्चतुर्विधः।
  - (ii) ज्ञानाधिकरणमात्मा। सः द्विविधः।
3. निम्नलिखितयो सोदाहरणं टिप्पणी लेख्या—
  - (i) उपमानम्
  - (ii) समवायः

4. जैनदर्शनस्य अनेकान्तवादं विवेच्यताम्।
5. अधोलिखितश्लोकयोः सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या—
- (i) साहित्यसङ्गीतकलाविहीनः
साक्षात्पशुपुच्छविषाणहीनः।
तृणं न खादन्नपि जीवमान-
स्तद् भागधेयं परमं पशूनाम्।
- (ii) दानं भोगो नाशस्त्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति ॥
6. निम्नलिखितश्लोकयोः सप्रसङ्गं व्याख्या कार्या—
- (i) कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः
पृच्छामि त्वां धर्मसम्मूढचेताः।
यच्छ्रेय स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे
शिष्यस्ते शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥
- (ii) प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनोगतान्।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥
7. अधोलिखितश्लोकयोः सप्रसङ्गं व्याख्या करणीया—
- (i) न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥
- (ii) यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः।
स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥

8. (अ) कयोश्चिद् द्वयोः रूपसिद्धिः करणीया—

(i) भवतात्

(ii) भवेयुः

(iii) भवन्ति

(iv) एधध्वे

(आ) कयोश्चिद् द्वयोः रूपसिद्धिः कार्या—

(i) चोरयानि

(ii) क्रीणाति

(iii) अच्चि

(iv) होष्यावः।

खण्ड-स

प्रत्येक 20

कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरं लिखत—

9. तर्कसंग्रहमनुसृत्य षड्विधसन्निकर्षं वर्णयताम्।

10. सत्कार्यवादस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या।

11. नीतिशतकानुसारं सत्सङ्गतेः महत्त्वं प्रतिपादयत।

12. श्रीमद्भगवद्गीतानुसारं आत्मस्वरूपं विवेचयताम्।